אלא אדם אאדם קשיא אדם נמי לא קשיא [א] כאן לדעת כאן שלא מדעת והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גננא [ב] דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו [ג] דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני'** [ד] מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא (א) כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ'** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר קמ"ל רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר [ה] אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א"ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא

והתנן

אלא אדם אאדם קשיא. דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצה כדקאמרת דהא דתני ויזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אתי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל וישתה ויישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם דג' דברים הללו הן מצות סוכה אלמא דופן שלישי הויא חסירה דאי דופן רביעית לא הוה מיפסלא בה כדאמרי' ואע"ג דעביד אהל שרי: **לדעת.** שהעומד שם יודע שלשם מחילה העמידוהו שם אסור: **שלא לדעת.** מותר דמשום עשיית אהל ליכא למימר דאין דרך בנין בכך אבל כלי דרך בנין בכך הוא הלכך דופן שלישית אסור: **שלא לדעת הוה.** לא ידעו האנשים על מה קבלום שם: **רב חסדא מיהא.** שעשה המחילה ונקבע שם בא' מהן הא ידע: **שלא מן המנין הוה.** בעושי המחילה: **דאעילו מיא.** מרשות הרבים לרה"י והוקבעו לשם לדעת שהודיעום שלכך הם נקבלין: **זיקי.** נודות ושל רבא הוו: **ריסתקא.** רחוב העיר רה"ר: **בהדי דאתי רבא מפירקיה.** והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחריו נטלן שמש והביאן בתוך מחילות הבאין: **אספסתא.** שחת של תבואה: **מתני' מי שיצא ברשות.** כגון לעדות החדש או להציל מן הגייס ומן הנהר או חכמה הבאה לילד: **כבר נעשה מעשה.** ואינך צריך לילך: **יש לו אלפים אמה לכל רוח.** ממקום שנאמר לו: **כאילו לא יצא.** מפרש בגמ': **חוזרין למקומן.** מפרש בגמ' [ב]: **גמ' מאי כאילו לא יצא.** הא ודאי לא יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא: ה"ג **אמר רבה הכי קאמר ואם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי.** כלומר האי כאילו לא יצא אביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך יש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים אמה לכל רוח: **פשיטא.** דכיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: **מהו דתימא כיון דעקר.** לצאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע"ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ"ל: **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי.** כלומר מתני' בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכאילו לא יצא (א) אתחומין קאי כדהוה ס"ד מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה"ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.** וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני' בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצא הפסיד שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:) ואי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרווייהו גרסי' אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדרבה גרסינן כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסינן כאילו לא יצא מתחומו והא פליגי דלרבה לא משוית להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו ח' אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הניתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרי' ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לח' אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ולמערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלן אלפים דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשווינהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחום גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא חשבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: **ומה אילו שבת במערה שתוכה ד' אלפים ועל גגה פחות מד' אלפים לא נמצא כו'.** כלומר אי אתה מודה שמהלך את גגה וחוצה לה אלפים לכל לד. כגון מערה ב' פתחים יש לה בב' קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חוצה לה לצד מזרח אלפים ולצד גגה אלפים וכן מפתח המערב נותן לו חוצה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים וכיון דגגה פחות מד' אלפים כיון [ג] שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה נמצא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיוצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גגה וחוצה לה אלפים אמה לכל לד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גגה ד' אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על העקב וליכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא [ד] מילתא היא וקשיא לתרווייהו לישני: **ולא שני לך כו'.** הכא נמי ב' תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתני' לא שבת באויר מחילות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא תו לית ליה שביתה קמייתא והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי' נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום. וללישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת באויר מחילות שניה לא יהבינן ליה ב' שביתות אלא או האי אית ליה או האי אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתת ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא וליכנס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון:

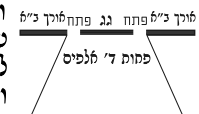

והא

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה (דף יא:) גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרינן התם:

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא. פ"ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:) אי פקח הוא עייל לתחומי' וכיון דעל על ולר"י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד' אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד' אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר [ה] מתחום שקבע כדפי' לעיל דאי לאו הכי תיקשי לה מתני' לנהרדעי דאמרי [ו] אפי' אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע"י ארבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

ומדרכי

כב א מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' טו ופט"ז מהל' שבת הל' כג טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ה וסי' תה ס"ד וסי' תרל סעיף יב:

כג ב מיי' פט"ז מהל' שבת הל' כג טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ז:

כד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

כה ד ה מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' תז סעיף ב:

◆

רבינו חננאל

אדם אאדם נמי לא קשיא, הא דתניא עושין שלא לדעת. כלומר שלא יתכוין בתחלה לעשות מחיצה. והא דתניא לא יעשה לדעת. ואקשינן איני והא רב חסדא לדעת הוה, וא"ל רב נחמן זיל עביד. ופרקינן רב חסדא שלא מן המניין הוה, כלומר לא נימנה רב חסדא עם אותם דמלו להו למחיצה דהנהו כולם שלא לדעת הוו. הנהו בני גננא. פי' בני החופה, דעייל אסא מחוץ לתחום, נגדינהו מר שמואל אמר להו אימור דאמור רבנן שלא לדעת, לדעת מי אמור. הנהו (דייקינ') [זיקי] דחמרא דהוו שדן בדסקרתא דמחוזא [בהדי] דאתא רבא מפירקא עיילינהו, בשבת אחריתי נמי הוו בעו לעיולי, אמר להו אם כן הוו להו לדעת ואסיר. לוי עיילו ליה תיבנא. זעירי אספסתא רב אשי מיא. והני כולהו שלא לדעת. מתני' מי שיצא ברשות כו', ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא. מאי קאמר, אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו, מהו דתימא כיון דעקר רגליו לצאת חוץ לתחום אע"פ דלא יצא (כמין) דיצא דמי ונאסר בתחומו, קמ"ל. רב שימי אמר הכי קתני אם אותו המקום שהלך בו תחומו מובלע בתוך התחום שלו, כלומר הוא פחות מאלפים אמה. כיון שנתנו לו חכמים אלפים אמה לכל רוח מהלך באותן אלפים אמה שהן כנגד תחומו ועייל בתחומו, וכיון שנכנס חזר לרשות שהיתה לו מקודם שיצא. קסבר רב שימי הבלעת תחומין מילתא היא. ורבה סבר הבלעת תחומין לאו מלתא היא. א"ל [אביי ל]רבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא, ומה אילו שבת במערה שיש בה ד' אלפים אמה ועל גגה פחות מד' אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ודחי שני הכא דהא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. ואקשינן, והיכא דלא שבת באויר מבעוד יום לא.

א) [במשנה שבמשניות איתא שלא ועי' בפירוש הרב מברטנורא וכן בפירוש הרמב"ם וכ"ה ברב אלפס], ב) [לקמן מה.], ג) גי' רש"ל כגון, ד) בס"א נוסף: הבלעה, ה) מתחום שקנה כדפי' כל"ל, ו) [לקמן נג.]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רב שימי וכו' וכאילו לא יצא דקתני אתחומיה קאי: